

***Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003,
o pravomoci a uznávání a výkonu
rozhodnutí ve věcech
manželských a ve věcech
rodičovské zodpovědnosti –
nařízení Brusel II bis***

Mgr. Jana Herboczková

Kde lze nařízení najít?

- ❖ Informační systém pro aproximaci práva:
<http://isap.vlada.cz/>
- ❖ Evropský soudní atlas ve věcech občanských:
http://europa.eu.int/comm/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm?countrySession=16&
- ❖ Není k dispozici česká verze v systému Eur-Lex na portálu Evropské unie

Vývoj nařízení

- ❖ **návrh Bruselské úmluvy II**, která se týkala pravomoci a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- ❖ **Nařízení Rady (ES) č. 1347/2000** ze dne 29.5. 2000, o pravomoci a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem („Brusel II“)
- ❖ **nařízení Rady (ES) č. 2201/2003** ze dne 27.11. 2003, o pravomoci a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 („Brusel II bis“)

Výklad nařízení

- ❖ Autonomní, eurokonformní interpretace
- ❖ Článek 2 obsahuje řadu legálních definic:

- „*členský stát*“: všechny členské státy EU s výjimkou Dánska
- „*soud*“: jakýkoliv orgán rozhodující o otázkách spadajících do rozsahu nařízení – soud, správní úřad, notář
- „*rozhodnutí*“: autoritativní individuální akty, ale také vykonatelné veřejné listiny a vykonatelné dohody

Věcná působnost nařízení

- ❖ Rozvod, rozluka, prohlášení manželství za neplatné
- ❖ Přiznání, výkon, převedení a úplné nebo částečné odnětí rodičovské zodpovědnosti

Manželské právo

- ❖ nařízení se vztahuje i na řízení o určení, zda tu manželství je či není
- ❖ nařízení se nevztahuje na jiné typy právních svazků, např. na soužití osob stejného pohlaví
- ❖ nařízení se nevztahuje na řízení o výživném mezi manželi (Brusel I)

Rodičovská zodpovědnost

Nařízení se vztahuje zejména na (demonstrativně) :

- ❖ právo péče o dítě a právo na styk s dítětem,
- ❖ poručnictví, opatrovnictví a podobné instituty,
- ❖ určení osoby, orgánu nebo jiného subjektu odpovědného za dítě či jeho jmění nebo pověřených zastupováním dítěte nebo či napomáhání dítěti a stanovení jeho úkolů
- ❖ umístění dítěte do pěstounské péče,
- ❖ opatření k ochraně dítěte spojených se správou, zachováním a nakládáním se jměním dítěte

Nařízení se nevztahuje (taxativně) na:

- ❖ Určení nebo popření otcovství,
- ❖ Rozhodnutí o osvojení, preadopční opatření nebo neplatnost či zrušení osvojení,
- ❖ Příjmení a jméno dítěte,
- ❖ Dosažení zletilosti,
- ❖ Vyživovací povinnost,
- ❖ Správu jmění nebo dědictví
- ❖ Opatření přijatá v důsledku trestných činů spáchaných dětmi

Pravomoc soudů v řízení o rozvodu, rozluce a neplatnosti manželství

Kritéria pro určení pravomoci:

- ❖ Obvyklé bydliště,
- ❖ Státní příslušnost
- ❖ Domicil
- ❖ Okolnosti stanovené vnitrostátním právem

Kritérium obvyklé bydliště:

- ❖ obvyklé bydliště obou manželů
- ❖ poslední společné obvyklé bydliště obou manželů, za předpokladu, že jeden z nich v něm ještě bydlí
- ❖ obvyklé bydliště odpůrce,
- ❖ obvyklé bydliště kteréhokoliv z manželů v případě společného návrhu,
- ❖ obvyklé bydliště navrhovatele, pokud v něm bydlel nejméně jeden rok bezprostředně před podáním návrhu na zahájení řízení
- ❖ obvyklé bydliště navrhovatele, pokud v něm bydlel nejméně šest měsíců bezprostředně před podáním návrhu na zahájení řízení, a zároveň je buď státním příslušníkem tohoto členského státu, nebo v případě Spojeného království a Irska má v tomto členském státě domicil.

Kritérium státní příslušnost:

- ❖ alternativní kritérium pro určení mezinárodní pravomoci ke kritériu obvyklého bydliště
- ❖ zakládá pravomoc soudů toho členského státu, jehož jsou oba manželé státními příslušníky

Kritérium domicil:

- ❖ Vztahuje se jen na Spojené království a Irsko
- ❖ pokud oba manželé mají domicil v jednom z těchto států, pak je dána i mezinárodní pravomoc soudů těchto států
- ❖ Výklad termínu „domicil“ v souladu s národním právem

Zbytková pravomoc:

Pokud mezinárodní pravomoc soudu členského státu nelze určit podle výše uvedených kritérií, použijí se vnitrostátní předpisy členských států

Pravomoc soudů v řízení o rodičovské zodpovědnosti

Základní kritérium - obvyklé bydliště dítěte v době podání návrhu

Zvláštní případy pro určení pravomoci:

- Zachování pravomoci
- Pravomoc v případě únosu
- Sdílení pravomoci
- Pravomoc založená na přítomnosti dítěte
- Zbytková pravomoc
- Postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému soudu

Zachování pravomoci

- ❖ Přenesení obvyklého bydliště dítěte do jiného státu – pravomoc soudů původního obvyklého bydliště zachována po dobu 3 měsíců
- ❖ Podmínka – nositel práva styku s dítětem nadále v původním státě obvyklého bydliště dítěte
- ❖ Výjimka- akceptace pravomoci jiných soudů

Pravomoc v případě únosu

- ❖ Soudy příslušné před únosem si ponechávají pravomoc do doby než dítě získá obvyklé bydliště v jiném členském státě a
- ❖ Osoba mající právo péče souhlasily s odebráním nebo zadržením, nebo
- ❖ dítě v jiném státě po dobu 1 roku poté, co osoba mající právo péče znala nebo měla znát místo pobytu dítěte a nevznesla požadavek navrácení a dítě se šžilo s novým prostředím

Sdílení pravomoci

I.

O rodičovské zodpovědnosti se rozhoduje společně s řízením o rozvod, rozluku neplatnost manželství

Podmínky:

- alespoň jeden z rodičů má rodičovskou zodpovědnost k dítěti, a
- manželé a nositelé rodičovské zodpovědnosti pravomoc soudu přijali (prorogace) a je to v zájmu dítěte

II.

O rodičovské zodpovědnosti se rozhoduje společně s jiným řízením

Podmínky

- dítě má silný vztah k danému státu, a
- všechny strany řízení pravomoc soudů přijaly (prorogace) a je to v zájmu dítěte

❖ **Pravomoc založená na přítomnosti dítěte**

- pravomocné soudy toho státu, kde se dítě nachází

❖ **Zbytková pravomoc**

- pokud pravomoc nelze určit podle kritérií stanovených v nařízení, stanoví se podle pravidel vnitrostátního práva

Postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému soudu

- ❖ Výjimečně
- ❖ Podmínky:
 - dítě má k tomuto jinému státu zvláštní vztah
 - a je to v zájmu dítěte

- ❖ Může postoupit
 - z vlastní iniciativy,
 - na návrh strany nebo
 - na žádost soudu jiného členského státu, k němuž má dítě zvláštní vztah

Uznání a výkon rozhodnutí

- ❖ obecná procedura
- ❖ zvláštní procedura pro některá rozhodnutí o právu na styk s dítětem a některá rozhodnutí nařizující navrácení dítěte

Obecná procedura - fáze

- ❖ uznání rozhodnutí
- ❖ vykonatelnost rozhodnutí
(resp. prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí, tzv. *exequatur*) a
- ❖ výkon rozhodnutí

Uznání rozhodnutí

- ❖ Automaticky
- ❖ Lze žádat o rozhodnutí, že rozsudek má být nebo nemá být uznán
- ❖ Rozhodnutí se nepřezkoumává věcně
- ❖ Nepřezkoumává pravomoc soudu členského státu, který rozhodnutí vydal

Důvody neuznání ve věci rozvodu, rozluky nebo neplatnosti manželství

- ❖ *zjevný* rozpor s veřejným pořádkem státu místa uznání
- ❖ vady řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí pro zmeškání
- ❖ *res iudicata*

Důvody neuznání ve věcech rodičovské zodpovědnosti

- ❖ zjevný rozpor s veřejným pořádkem státu místa uznání (zájem dítěte)
- ❖ Vydání rozhodnutí bez slyšení dítěte - porušení základních procesních zásad ve státě místa vydání
- ❖ vady řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí pro zmeškání
- ❖ Zásah do práv osoby s rodičovskou zodpovědností
- ❖ Res iudicata
- ❖ Nedodržení procedury podle článku 56

Vykonatelnost rozhodnutí

- ❖ předmětem výkonu jen rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- ❖ Nutné prohlášení vykonatelnosti (exequatur) ve státě výkonu
 - ve státě vydání musí být vykonatelné
 - na návrh kterékoliv ze stran

- ❖ Návrh na prohlášení vykonatelnosti může soud odmítnout ze stejných důvodů, z jakých může odmítnout uznání rozhodnutí
- ❖ Proti rozhodnutí o vykonatelnosti může kterákoliv ze stran podat opravný prostředek
- ❖ Možný i jen částečný výkon rozhodnutí

Výkon rozhodnutí

- ❖ Podmínkou je prohlášení rozhodnutí za vykonatelné
- ❖ Výkon rozhodnutí podle pravidel národních právních řádů

Zvláštní procedura (zrychlená procedura)

- ❖ rozhodnutí o právu na styk s dítětem
- ❖ rozhodnutí o navrácení dítěte které bylo neoprávněně odebráno nebo zadrženo

Podstata zkrácené procedury

- ❖ Automatické uznání
- ❖ Bez prohlášení vykonatelnosti
- ❖ Není možné uplatnit námitku proti uznání rozhodnutí
- ❖ Soud rozhodnutí opatří zvláštním **osvědčením** na jednotném formuláři
- ❖ Proti vydání osvědčení není přípustný žádný opravný prostředek
- ❖ Nařízení stanoví podmínky pro vydání osvědčení

Vztah nařízení Brusel II bis k jiným nástrojům

- ❖ vztah speciality k mezinárodním smlouvám mezi dvěma nebo více členskými státy
- ❖ v rozsahu otázek upravených nařízením nahrazuje ve vztahu mezi členskými státy Evropské unie (mimo Dánska) multilaterální mezinárodní smlouvy uvedené v článku 60 (Haagské úmluvy)
- ❖ Specifický vztah k Haagské úmluvě o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí z 19.10. 1996

Návrh nařízení Rady (EC) ze dne 17.7.2007 doplňující nařízení Brusel II bis

- ❖ na základě Zelené knihy o právu použitelném a pravomoci v otázkách rozvodu ze dne 14.3.2005 (tzv. Řím III)
- ❖ kolizní pravidla ve věcech rozvodu
- ❖ základní pravidlo - omezená volba práva
- ❖ subsidiární pravidlo - nejužší vztah věci k určitému státu
- ❖ možnost prorogace soudu manželi
- ❖ univerzální použitelnost
- ❖ účinnost od 1. března 2008